

VÝTAH

Ekonomika

V roce 2008 se česká ekonomika nacházela v sestupné fázi hospodářského cyklu a ve 4. čtvrtletí vstoupila do recese. Za celý rok vzrostlo HDP o 3,2 %. Zpomalující růst reálného HDP byl koncem roku zasažen oslabováním světové poptávky. Průměrná míra inflace dosáhla v roce 2008 významně vyšší úrovně než v letech předchozích. Míra nezaměstnanosti v 1. pololetí 2008 klesala, následně přešla v růst vlivem zpomalujícího se vývozu, a tím i ekonomické aktivity. Ve srovnání s předchozím rokem se nezaměstnanost pohybovala na nižších úrovních.

Prostředky použitelné na finančním trhu

Objem prostředků, které mohly finanční instituce teoreticky využít k operacím na finančním trhu dosáhl necelých 3,5 bil. Kč, což představuje meziroční nárůst o 6,4 %. Přestože česká ekonomika jevila v druhé polovině roku známky zpomalení, rostly v roce 2008 všechny sledované kategorie s výjimkou kolektivního investování.

Struktura úspor domácností

Celkové úspory domácností meziročně vzrostly o 7,4 % a dosáhly ke konci roku 2008 necelých 2,5 bil. Kč. Propady hodnot cenných papírů na kapitálových trzích v důsledku finanční krize se projevíly v meziročním poklesu prostředků investovaných do podílových fondů. Přes 70 % (1,8 bil. Kč) svých úspor svěřily domácnosti bankám a stavebním spořitelnám.

Subjekty finančního trhu

Počty subjektů v rozhodujících sektorech finančního trhu se meziročně výrazněji nezměnily. Proces pozvolné koncentrace trhu formou akvizic a fúzí dále pokračuje. Na pojistném trhu dostala povolení k činnosti první univerzální zajišťovna. Do ekonomických výsledků finančních institucí se částečně promítají důsledky turbulencí na finančních trzích.

Podnikový sektor

Nefinanční podniky s 250 a více zaměstnanci i přes klesající poptávku v ekonomice mírně zvýšily své zadlužení. Společnostem se v minulém roce podařilo zvýšit tržby připadající na jednoho zaměstnance, snížila se však efektivita.

Bankovní sektor

Objem přijatých vkladů i úvěrů vzrostl na nové rekordní hodnoty. Český bankovní sektor nebyl světovou finanční krizí bezprostředně zasažen. Přes přetrvávající globální rizika působí ve prospěch českého bankovního sektoru především důslednější posuzování bonity žadatelů o úvěr, chybějící proces sekuritizace, minimální investice do problematických aktiv a významná role vkladů od klientů pro financování bank. Podíl klientských depozit k úvěrům patří k nejvyšším v rámci celé EU.

Úrokové sazby

Ve druhém pololetí roku 2008 přistoupila ČNB hned ke třem snížením 2T repo sazby, a to z 3,75 % na 2,25 %. Avšak úrokové sazby spotřebních úvěrů a úvěrů na financování bydlení mírně rostly. To bylo způsobeno v první polovině roku efektem dřívějšího zvýšení sazeb ČNB a naopak ve druhém pololetí, kdy ČNB již svoje sazby snižovala, se projevoval růst rizikové prémie s tím, jak se měnil přístup subjektů na finančních trzích k riziku.

Vklady a úvěry

Celkový objem vkladů vzrostl o 9,1 %. Dynamika nárůstu objemu úvěrů byla ještě vyšší a jejich objem vzrostl o 14,8 %. V úvěrové oblasti zaznamenala většina sektorů nárůst objemů. Sektor

domácností zaznamenal i v tomto období meziročně nejvyšší absolutní nárůst objemu vkladů (o 142,8 mld.).

Zadlužení domácností

Celkové zadlužení domácností u bank a nebankovních finančních institucí meziročně vzrostlo o 16 % a ke konci roku přesáhlo 1 bil. Kč. Za relativně zdravé lze považovat, že se domácnosti zadlužují i nadále především z důvodu řešení bytových potřeb.

Stavební spořitelny

Celkový počet smluv ve fázi spoření ke konci roku 2008 klesl na téměř 5,1 mil. Jedná se o pokračování trendu, kdy jsou v převážné většině ukončovány tzv. staré smlouvy se státní podporou ve výši 4 500 Kč. Změna ve struktuře smluv o stavebním spoření se pozitivně promítne do výše vyplacené státní podpory. V roce 2008 klesla vyplacená státní podpora na 14,2 mld. Kč. Zvýšil se počet i objem úvěrů. To se promítlo v opětovném nárůstu poměru objemu úvěrů a naspořené částky (56,7 %).

Hypoteční úvěry

Objem hypotečních úvěrů poskytnutých obyvatelstvu ke konci roku dosáhl téměř 400 mld. Kč. V roce 2008 se výrazně snížila dynamika růstu objemu hypotečních úvěrů, jejichž meziroční přírůstek poklesl o 33,3 %. Navzdory poklesu sazeb ČNB, sazby z hypotečních úvěrů neklesaly, což odráží skutečnost, že banky přísněji posuzují rizika z poskytnutých hypotečních úvěrů a následně požadují vyšší rizikovou prémii.

Družstevní záložny

Ke konci roku 2008 bilanční suma odvětví vzrostla o třetinu a přesáhla 12 mld. Kč. Hlavním faktorem bylo zvýšení objemu vkladů, které vzrostly meziročně o více než 46 %.

Regulované trhy

Hlavní index pražské burzy zaznamenal v roce 2008 nejstrmější pád ve své 15leté historii. Oproti konci roku 2007 ztratil 52,7 %. Hlavní příčinou propadu cen akcií na pražské burze byla finanční krize. Pokles objemu obchodů v případě akcií byl kompenzován zvýšeným zájmem o dluhopisy. V roce 2008 se většinovým vlastníkem BCPP stala společnost Wiener Börse.

OCP a správa aktiv

Bankovní OCP dominují v objemech obchodů na vlastní účet, obstaravatelských obchodech a objemu zákaznického majetku. Naopak nebankovní OCP spolu s investičními společnostmi s činností obhospodařování majetku zákazníka se soustřeďují na správu aktiv svých klientů. Tomuto sektoru i nadále dominují tři finanční skupiny, jejichž podíl na trhu se v roce 2008 činil 62,9 %.

Kolektivní investování

V roce 2008 poprvé došlo k meziročnímu poklesu investovaných prostředků, a to o téměř 23 % na celkových téměř 244 mld. Kč. Objem prostředků v zahraničních fondech překonal objem prostředků ve fondech domácích. Objem investic v domácích fondech se snížil o více než 52 mld. Kč.

Pojišťovny

Pojistný trh zaznamenal i přes snížení meziroční dynamiky o 3,6 p.b. poměrně příznivé výsledky. Ukazatel hrubého předepsaného pojistného vzrostl o 5,2 % na téměř 140 mld. Kč zejména díky neživotnímu pojištění. V souvislosti se vzrůstajícím objemem obchodů pojišťovny posilují svoji kapitálovou vybavenost i hrubou výši technických rezerv.

Penzijní připojištění

I v uplynulém roce pokračoval nárůst počtu účastníků penzijního připojištění. Dohromady bylo v penzijních fondech k 31.12.2008 evidováno 4,2 mil. účastníků. Zaměstnavatel aktuálně přispívá

21,8 % z nich. Celkově pak prostředky účastníků ve správě penzijních fondů dosáhly hodnoty 186,7 mld. Kč. I na penzijní fondy dolehl tlak vývoje na finančních trzích.

Vládní sektor

Státní rozpočet skončil v roce 2008 se schodkem 20 mld. Kč. Za překročením příjmů stojí zejména nárůst tzv. nedaňových a ostatních příjmů. Ke konci roku 2008 byl vykázán nekonsolidovaný státní dluh ve výši 999,8 mld. Kč.

Trh deviz

V 1. polovině roku 2008 se česká měna stala jednou z nejrychleji posilujících měn světa především kvůli relativně menšímu vlivu finanční krize na domácí ekonomiku. Ovšem od srpna začala koruna rychle oslabovat.

Finanční krize

Hlavním celosvětovým tématem se v průběhu prvního pololetí stala finanční krize, která začala problémy na hypotečním trhu v USA, aby se následně přelila do celého finančního sektoru a později i do reálné ekonomiky. Mezi nejvýznamnější oběti mezi subjekty světových finančních trhů patří sektor investičních bank, který ve své tradiční podobě přestal existovat.

Vzhledem k rozsahu krize a jejím důsledkům byla podniknuta řada opatření včetně znárodnění postížených institucí, rozsáhlých garancí a poskytnutí hotovosti. České finanční instituce nejsou krizí přímo zasaženy a důvěra v bankovní sektor je v ČR vysoká.

ČR je malou proexportně orientovanou ekonomikou. Pro ČR je proto relevantní nikoli světová krize finanční, ale především krize hospodářská, která se k nám z vnějšku přelévá prostřednictvím poklesu poptávky po českém zboží z churavějících ekonomik našich obchodních partnerů.

V souvislosti s vývojem ekonomik v regionu střední a východní Evropy (dále jen SVE) docházelo k zavádějícímu zařazování ČR do vágně definované skupiny zemí tohoto regionu. Mohl tak vzniknout mylný dojem, že česká ekonomika trpí podobnými problémy jako některé další země regionu SVE.

**České
předsednictví EU**

V první polovině roku 2009 předsedá ČR Radě EU. Role Ministerstva financí v oblasti finančních služeb spočívala jednak v zajištění adekvátní reakce na současnou finanční krizi, jednak v úsilí pokročit v procesu přijímání řady legislativních návrhů. Aktivní přístup Ministerstva financí v legislativní oblasti byl završen sérií úspěchů, mezi nimiž patří k nejvýznamnějším revize směrnice o kapitálových požadavcích (CRD), nařízení k ratingovým agenturám (CRA) či směrnice Solvency II, která upravuje sektor pojišťovnictví.

**Ochrana
spotřebitele
na finančním trhu**

Ústředním tématem se stala harmonizace distribuce a požadavky na odbornost distributorů. Na podzim 2008 proběhla veřejná konzultace k revizi stávajícího systému mimosoudního řešení spotřebitelských sporů na finančním trhu. Hlavním závěrem je doporučení k rozšíření pravomocí finančního arbitra na další sektory finančního trhu a k úpravě způsobu jeho financování.